

Europaki Karta anda-l Regionale vai Minoritare chibă

Chibako Gido

I rromani chib andi Norway

I Europaki Karta anda-I Regionale vai Minoritare Chibă, si ak tratato katau Konsilio Europako. Voi projetil thaj promovil inter alia i rromani chib andi Norway. Kadava **chibako gido** anel tumen anda sa-I Kartake dispozicije, kai i Norway trebul te aplikil le andi rromani chib.

Orsar, ci i Norway, ci i Karta korkoro nastil te salvil tumari chib. I mai bari responsabilitatea si tumari. I rromani chib andi Norway ci traila numa te folosisa la orikana thaj orikai. Te avas klaro : ak chib kai si folosime numa kai meseli andi tinda, avela te mrele orisar ande-k ges.

Na garaven tumari chib ando khar. Len i Karta de andau gor ji anda-u gor thaj folosin sa al but portunitaci kai voi del kas i rromani chib, te avel folosime ande svako ges-aste-publiko traio.

«Folosisar la, na xasar la.»

Objektivurea thaj principurea

Ando rromani chibako respekto, andi Norway thaj andi konkordanca al rromani chibaki situacia, I Norway avela te bazil peska politici, zakone, thaj pratiktisura talal kadala objektivurea thaj principurea:

- **I rromani chib te avel dikhlini** sar ak kulturalo barvalimos;
- Kas te avel salvime thaj promovime i rromani chib, si nevoija te aven line căce masura ;
- Trebul te **avel inkurajime al manus te folosin I rromani, oralo thaj xamosardo, khare thaj ando publiko traio** (publiko traio insemnol: edukacia, autoritaca judiciare thaj andai administracija, media, kultura, ekonomiko thaj socialo traio thaj relacije transfrontaliere);
- si nevoija te aven kardine thaj bararde link-urea anda-I Kartaki zone, kas te aven grupurea kai karen svato romanes, thaj aver themake grupurea kai silen aver vai similaro rromani chib. Kadaia sai kardol pe vi ande aver grupurea andai Norway, kai Karen svato aver chib, na musai rromani;
- si nevoia te aven forme kai te **sai sikiol pe thaj sikavel pe I rromani chib kai sa al nivelurea** (gradinica, primara skola, gimnaziu, tehnicne thaj profesionale skole);
- te aven manus kai kamen te sikion romanes anda-I zone kai kadrdol pe svato kadajia chib, len trabul te aven len usurime o acceso kas te sikion la ;
- te aven promovime studij thaj cercetari andi rromani chib anda-I universitaci vai institucie similare ;
- te aven promovime forme potrivime kas te aven **paruvimata transnacionale**, anda-I Kartake zone, anda-I thema kai i rromani chib si folosime anda-k forma originalo vai similirao ;

Te na avela anglal kardino kadajia, i Norway angajl pe te mudarel sa **al diference, ekskluzij, vai restrikcije kas te na avel folosime i rromani chib**, thaj deskurajil sa so shai te amenincil laki mencinera vai bariarimos. Te adoptil **masurea speciale anda-i rromani chib**, kai si te promovil egalitatea anda-I manusa kai karen svato romanes thaj o resto anda-i populacija, kai len andi konsiderarea lenge specifice kondicije, so ci sai aven ginavde sar akto katar i diskriminacija karing al manusa kai karen svato mai but, aver chiba.

I Norway angajil pe te promovil anda-r masurea protrivime, incelegeria mutuale anda-r sa al themaka lingvistice grupurea, thaj mai but, o respekto, I incelegeria thaj toleranca anda-I relacije al rromani chibasa, maskar al edukacijako thaj trainingo objektivurea, numa te avena inkadrima ande lenga thema, te inkurajil pe vi I media te karel sa kadea.

Kas te karen penga politici anda-i rromani chib, I Norway **trabul te na bistrel so so o grupo kai karel svato romanes, kamel thaj thaj si les nevoija**. I Norway si inkurajime te stabilil organismurea kai te aven len sar objektivite te koncilijn al autoritaci anda-I sa subijektura kai dikhan i rromani chib .

I natura thaj al masurea kai avena line kas te del efekto al Kartaka, avena determinime ada-k fãlo kai ci bistrel so kamel thaj si les nevoija kodoles griposka kai karel svato i rromani chib, thaj leska tradicije thaj karakteristici.

Arakhlean probleme ?

Al organismurea thaj al asociacije legale, sai te cirden al Europako Konsilo atencija te arakhena ka i Norway ci lea sa peska angajmentura andi Karta. Kadala atencije sai te traden len kai :

Charte Européenne des Langues Régionales ou Minoritaires
Conseil de l'Europe
F- 67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

Kadava lingvistiko gido sas kardo te anel svakone chibăka anda-I Europaki Karta anda-I Regionale vai Minoritare Chiba, ak globalo viziunea sar si aplikime al Kartake dispozicije. Kadava gido kardino al manusanga, ci ankarel o than al Kartako. Te kamena ak versijunea originalo sa al dispozicije acceptime anda sa la thema, thaj ak lista anda al regionale vai minoritare chiba dikhlina pala-I Karta, jian po site-o katau Europako Konsilo kai <http://conventions.coe.int>. Aver lingvistice gidurea avena regularo ankalade kai dispozicija.